

A gyengénlátók gyógypedagógiájának múltjából - egy úttörő tiflopedagógus: Kárpáty Ottó -*

GORDOSNÉ DR. SZABÓ ANNA

*„A látási gyakorlatok azt a módszeres pedagógiai célt szolgálják, hogy a meglévő látási maradványt fokozott munkabíráásra képesítsék és annak gazdaságos értékelésére a gyermeket megtanítsák. Ezek a látási gyakorlatok azonban nem szerepelnek önálló tárgyként, módszerük sem foglalható rendszerbe, mert minden tárgy tanításában érvényesülniük kell.”
(Kárpáty Ottó, 1929.)*

A téma szakirodalmának ismeretében megállapítható, hogy a gyengénlátók gyógypedagógiájának története jól feltárt és feldolgozott. Ugyanez elmondható általánosabban is, tudniillik a gyógypedagógia egyetemes és hazai történetében a látási fogyatékosok gyógyító-nevelésének históriája egyike a legalaposabban és legkorrektebbül feldolgozott diszciplináknak. (1-29.)

Az ismételt, körültekintő szakirodalmi búvárkodás eredményeként azonban kiderült számomra, hogy még mindig lehet „fehér foltokat” találni a gyengénlátók gyógypedagógiájának hazai történetében is, annyira, hogy először az alcímet így terveztem megfogalmazni: egy elfelejtett magyar tiflopedagógus: *Kárpáty Ottó*.

Még körültekintőbb búvárkodás után azonban, végülis - mindent egybevetve - az a meggyőződés alakult ki bennem, hogy ez nem lenne minden tekintetben igazságos. Azért nem, mert ez a jeles, érdemes gyógypedagógus nem tűnt el teljesen az utókor látóteréből, csupán arról van szó, hogy nem ismerjük eléggé tevékenységét, és a nagyon elvétve előforduló megemlézésektől eltekintve nem tartjuk számon, nem tesszük méltó helyére a magyar gyógypedagógia történetében.

* A Gyengénlátók Általános Iskolája és Diákotthona (Budapest, XIV., Miskolci út 77.) épület-átadásának 10. évfordulóján (1992. december 16-án) a „szakmai délelőttön” elhangzott előadás nyomtatott változata.

Tehát *Kárpáty Ottóról* van szó, az első magyar, ún. „csökkentlátásúak iskolájának” első gyógypedagógiai tanáráról.

Kárpáty Ottó kortársai, munkatársai -külön megemlítve *Herodek Károly* igazgatót - nagyrabecsülik, publikációt híven idézik, érdemeit elismerik. Az 1934-ben kiadott Magyar Pedagógiai Lexikonban külön szócikket ugyan nem kap, de „A csökkentlátású gyermekek iskolája” címszó alatt, a források között az első helyen az ő gyógypedagógiai alaptanulmánya szerepel. A szócikk írója: *Éltes Mátvás*. (30)

Megjegyzem, hogy az 1977-ben kiadott Pedagógiai Lexikonban a Gyengénlátók Általános Iskolája és Nevelőotthona címszó alatt hiába keressük *Kárpáty Ottó* nevét, igaz, az sem derül ki, hogy ki írta a szócikket. (31)

Kárpáty Ottó végülis 1945 után felejtődött el. Feltevésem szerint ez nem személyének szól, nagy valószínűséggel a kevésbé alapos szakirodalmi forráskezelés áll a háttérben.

Mint hogy *Kárpáty Ottónak* a gyengénlátókra vonatkozó publikációit jól ismerem, feltűnt, hogy főként az 1956 utáni különböző jubileumi beszédekben (1956-ban létesült Csepelen az első önálló gyengénlátók intézménye Magyarországon) és közleményekben *Herodek* idézetekként jelentek meg *Kárpáty Ottó* szövegrészek. Azonban ez a *Herodek*-centrizmus sem *Herodek Károly* személyének szól, hanem, amint az a forrásanyagok egybevetésekor kiderült, a már előbb említett pontatlan forráskezelés volt az ok.

Herodek Károly minden írásában korrektül idézte *Kárpáty Ottót*. Pl. az 1928/29. iskolai évről szóló értesítőben a *Kárpáty Ottó* által megfogalmazott évi jelentést olvashatjuk oldalakon át, de mert az értesítő szerkesztője *Herodek Károly*, az utókor olykor neki tulajdonítja *Kárpáty* gondolatait is. (32) Így azután az 1945 utáni szakirodalomban mindössze egyszer találkoztam a forrásmunkák között *Kárpáty Ottó* egyik írásával és egyszer nevének említésével. (33) Pedig a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán a gyógypedagógia-történeti stúdiumokban a hallgatóság találkozik nevével és a tiflpedagógia-történeti szemelvények között egyik 1928-ban készült fontos tanulmányát is feldolgozhatja. (34) A igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy ez a szemelvény csak az 1980-as években került publikálásra és *Kárpáty Ottó* munkásságáról eddig nem készült semmilyen feldolgozás.

Rátérve most már *Kárpáty Ottó* munkásságára, egyik érdemének tartjuk, hogy amikor értesül *Herodek Károly* tervéről, megtudja, hogy a gyengénlátó gyermekek 1928-ban meginduló speciális tanítására ő van kiszemelve, tudatosan, alaposan előkészül, nemzetközileg és történetileg egyaránt tájékozódik.

Ennek bizonyítéka a már idézett, 1928-ban megjelent: „A csökkentlátásúak oktatása” c. tanulmánya, amelyben fontos alapinformációkat közöl és egyben propagál egy közel előtte megjelent *Herodek* tanulmányt is, amely a „Csökkentlátásúak iskolájá”-ról szól és egy nemrég volt németországi tanulmányút tapasztalatait is „kimerítően” tartalmazza. (35)

A nemzetközi tájékozódás és történeti búvárkodás később is jellemzi. 1933-ban „A vakság és csökkentlátás” c., 1934-ben „Csökkentlátásúak iskolái a nyugati államokban” c. tanulmányaival gazdagítja e téren a szakirodalmat. (36) Előbbiben a

vakság és a csökkentlátás fogalmának meghatározására vonatkozóan ad összehasonlító nemzetközi áttekintést, utóbbiban azokról az iskoláztatási modellekről, szervezeti megoldásokról, amelyek a különböző európai országokban kialakultak és működnek.

Egybevetve ezekkel a magyarországi törekvéseket, kezdeményezéseket, a szövegből jól kiolvasható büszkeséggel így foglal állást: „Dacára annak, hogy Ausztriában *Gaheis* már 1804-ben hangoztatta a csökkentlátású gyermekeknek a vakoktól elkülönített osztályokban való oktatását s ezzel az első volt, aki ezt a kérdést a felszínre vetette, mégis a megoldásra való törekvés szempontjából mi magyarok az elsőség kérdésében igen előkelő helyet biztosítottunk magunknak.

Gaheis felszólalása egy szükkörű szakülésen jámbor óhajlás volt csupán, amelynek semmiféle következménye sem volt és teljesen feledésbe is merült. Százhuszonegy esztendőnek kellett eltelnie, mire Bécs, berlini mintára (Berlinben 1919-ben létesült iskola, Londonban már jóval előtte *B. Harman* javaslatára 1908-ban - GSZA megjegyzése) 1925-ben felállította a csökkentlátásúak osztályait.

Nálunk egészen más volt a helyzet.

Goldzieher Vilmos dr. szemészprofesszor 1891-ben a szemorvosok országos gyűlésén, tehát igen komoly helyen, igen tartalmas és szakszerű előadás keretében hangoztatta, hogy a csökkentlátású gyermekek nem valók a vakok intézetébe, de részükre külön osztályokat kell nyitni, ahol a látóképességük teljes kímélése mellett tanítják meg mindazon ismeretekre, amelyekre az életben való boldoguláshoz elengedhetetlen szükségük van.

1891-ben, midőn *Goldzieher* professzornak ez az altruisztikus szózata elhangzott, a csökkentlátású gyermekek még egyetlen országban sem állítottak fel külön osztályokat s ez a felszólalás az egész tudományos világban az eredetiség és az újság ingerével hatott.

Hazánk volt az első, ahol ezt az újszerű emberbaráti eszmét igaz megértéssel és szeretettel fogadták. Nyomban akadt egy melegszívű pedagógus, *Herodek Károly*, a vakok orsz. kir. intézetének igazgatója, aki azonnal megkezdte az előkészítő munkálatokat és több beadvánnyal fel is kereste a székesfőváros tanügyi hatóságait, hogy a csökkentlátású gyermekeknek nyisson külön osztályokat. Nem *Herodek* igazgatón múlott, hogy önzetlen és lelkes fáradozását nem koronázta siker.” (37)

Visszavéve a szót *Kárpátytól*, *Goldzieher* professzor első, 1891-es javaslatlétéle után 1898-ban publikálja a Magyar Gyógypedagógia c. szaklapban (és még előbb, februárban a Pester Lloydban is) a gyengénlátók iskoláztatására vonatkozó elgondolásait. (38)

Ez a máig gyakran idézett tanulmány valóban a magyar gyógypedagógia történetének egyik igen értékes darabja. Amint azt már *Kárpátytól* tudjuk, *Herodek Károly* veszi át a stafétabotot, 1910-ben körlevelet intéz a szemorvosokhoz, adatokat gyűjt a gyengénlátók számáról és ezzel érveket külön iskoláztatásuk alátámasztására.

Herodek ekkor *Fejér Gyula* szemészből talál szövetségesre. *Fejér Gyula* - megjegyzem, hogy az ő nevével is mindössze egyszer találkoztam, forrásmegjelölés nélkül a későbbi történeti feldolgozásokban - a Wechselsmann-féle vakok intézetének szemorvosa volt. „A gyengénlátók iskoláztatásáról” címmel ő is figyelemre méltó

írást közöl a Magyar Gyógypedagógia c. folyóirat hasábjain. Statisztikai adatokkal, kellő szakértelemmel, meggyőzően bizonyítja a gyengénlátók külön iskoláztatásának szükségességét. Többek között ezt írja:

- „A gyengénlátó tanköteles gyermekek száma meghaladja a vakok számát... túlhaladja az 1500-at, amennyi tanköteles vak gyermekek constatáltak a legutolsó népszámlálás alkalmával”.
- „...mi történjek a gyengénlátó, tompalátó tanköteles gyermekek iskoláztatásával? Rendes iskolában a tanítást gátolják, a tanító kénytelen azokat megbuktatni vagy iránta elnézéssel lenni, mert sem ideje, sem kedve nincs hozzá, hogy velük külön foglalkozzék - a vakok intézetébe való felvételt pedig a szabályok gátolják”.
- „A gyengénlátó gyermekek látása nem oly rossz, hogy négy elemi osztályt ne tudnának elvégezni. A fővárosban -20minden kerületben - egy-egy ilyen osztályt kellene berendezni, hol összegyűjtenék a gyengénlátó gyermekeket, az osztályokat szakember - azaz gyógypedagógiai tanfolyamot végzett egyén - vezetné, számolva minden gyermek látóképességének mértékével és aszerint követelné tőle a tananyagot. Az ilyen osztályok tantervezetének megállapítása -20persze - a szakember feladatát képezi. A négy elemi osztály elvégzése után pedig a kézimunkára, gépíráásra, könnyebb iparágra tanítanak, szóval minden gyereknek - látóképességéhez mérten és physikumának megfelelőleg - foglalkozást adnának kezébe, mely képesítené őt arra, hogy kényerét tisztességes módon megkereshesse, ne legyen könyöradományokra utalva és ne legyen kényszerítve a legdurvább szolgai munkát vállalnia és végeznie.” (39)

Azonban egyelőre sem ezek, sem más, a fogyatékosok iskoláztatásával kapcsolatos elgondolások nem valósulhattak meg, a világháború és más társadalmi bajok közbelépnek.

Végre, 1928-ban több fontos híradás lát napvilágot. Az egyik: „Új típusú intézmény létesült a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetével kapcsolatban a csökkentlátású gyermekek részére. Az 1928/29. tanévben 16 ilyen gyermek részesül oktatásban... A csökkentlátású gyermekek oktatása főképpen optikai úton történik, de a szükséghez képest a tapintási érzékszervet is igénybe veszi.

Valóban örvendetes, hogy ezt az intézményt hazánk fővárosában is megvalósították. Kívánatos lenne azt szélesebb körben is hozzáférhetővé tenni s annak áldásait nemcsak a bentlakó intézeti növendékekre, hanem - az egyes elemi iskolák mellett nyitott osztályokban - bejáró növendékekre is kiterjeszteni. A gyengénlátók iskoláját *Kárpáty Ottó* kartársunk vezeti.” (40)

Kárpáty Ottó ezen tevékenységének és további életútjának bemutatása előtt érdemes rövid kitérőt tenni és belenézni az induló tanévek dokumentumaiba.

A vakok budapesti intézetének az 1928/29. tanévről szóló jelentéséből tudjuk, hogy egyrészt az intézet belső differenciálódása más irányban is megindul és másrészt a tartalmi munka is változik.

A korábbi években is sokféle szempont szerint felvett és feldolgozott intézeti statisztika tovább bővül ill. részletesebb lesz (tagozatonként, osztályfokonként alapítványi helyek, vallás, nemzetiség, illetőség, szülők foglalkozása, a vakság keletkezésének időpontja, a vakság foka és 9 okcsoportban 26 ok, valamint az iskolai

előmenetel szerinti adatok szerepelnek benne). A 16 csökkentlátású tanuló mellett 10 vak-gyengeteghetségű tanuló számára is külön oktatást indítanak.

Az intézetben háromféle írást tanulnak a növendékek: a *Klein*-féle latin betűs szúrt írást, a *Häbold*-féle ún. kékirást, amelyet már korábban tanítottak és most 30 éves stagnálás után újra elővettek és az intellektuális képzés szempontjából legnagyobb jelentőséggel bíró *Braille*-féle pontírást. Megtudjuk, hogy ebben az évben 15 db. *Häbold*-féle készüléket, 15 *Picht*-írógépet és 15 *Taylor*-féle számítógépet vásároltak. (41)

Az intézet orvosi ellátása ezekben az években kiemelkedő. *Dr. Gerő Leó* a házi orvos, a szemész *dr. Bartók Imre*, aki a Szemorvos Társaság 1929. V. 26-i közgyűlésén már beszámol „A budapesti csökkentlátók iskolája” c. előadásában az eredményekről és *Kárpát Ottó* munkájáról. Később (1932) újabb szakorvost is kap az intézet *dr. Bárczi Gusztáv* orvos-gyógypedagógus személyében, aki a fül-orr-gégészeti teendőket látja el és a „vak-siketnémák csoportjára”-nak szaktanácsadója. „Az 1933-34. tanévtől egy teljesen siketnéma-vak és két nagyfokú nagyothallásban szenvedő növendékkel, akik más osztályokban sikerrel nem oktathatók, ismét beállítottam a siketnéma-vakok osztálya, heti 17 órában. A növendékek oktatása *dr. Bárczi* módszere szerint kivételesen szép sikerrel halad előre”. (42)

Visszatérve *Kárpát Ottó* úttörő szerepére és munkásságára, szakmai szemléletmódját, elgondolásait, a gyengénlátó gyermekekkel végzett közvetlen gyakorlati munkáját a Magyar Gyógypedagógia c. folyóirat „Gyógypedagógiai gyakorlat” rovatában: „Bepillantás a csökkentlátású gyermekek oktatásának módszeres munkájába” címmel 1929-ben megjelent alapmunkájából ismerhetjük meg a legjobban. (A tanulmány folyóiratunk ugyane számában a „Gyógypedagógia-történeti szemelvények” rovatban teljes terjedelmében olvasható.)

Kárpát írását tanulmányozva, annak minden bekezdése felkeltheti a ma tiflopedagógusának figyelmét is. Az új iskolatípus szerepéről, helyéről, jellegéről, céljáról, növendékeiről, berendezéséről, a taneszközökről, a világlátásról stb. stb. mondtak egyaránt érdeklődésre tarthatnak számot.

Természetesen az ún. specialitások: a színhasználatról, a színkontraszt-jelenségek figyelembevételének fontosságáról és a praxisban való individuális alkalmazásukról, továbbá a sokféle tantárgypedagógiai-metodikai „műhely-fogás”-ról és nem utolsósorban a látási gyakorlatokról mondtak kelthetik fel különösen érdeklődésünket és ösztönözhetnek bennünket mai gyakorlatunk újragondolására. (43)

Végül, a *Bárczi Gusztáv* Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán őrzött anyakönyvekből, a korabeli dokumentumokból, szakirodalomból és személyes informálódás útján szerzett adatokból *Kárpát Ottó* életútjáról az alábbi összegzés adható.

Kárpát Ottó 1889. február 25-én született Imrikfalván (Szepes vármegyében). Négy elemi és négy gimnáziumi osztály elvégzése után Kassán, a róm. kath. tanítóképzőben 1910. június 23-án elemi iskolai tanítói oklevelet nyert. A Gyógypedagógiai Tanítóképzőben 144/1915. sz. alatt szerez diplomát, amit - bizonyára véletlenül születésnapján - 1915. február 25-én vesz át. A rendelkezésre álló írások szerint a *Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetében* gyengénlátó gyermekekkel is végzett 10 éves gyógypedagógiai tapasztalat áll mögötte, amikor 1928 szeptemberében a „Csökkentlátásúak iskolájára”-nak vezetését, pontosabban a 16, különböző osztályfo-

kon álló gyengénlátó tanuló tanítását megkezdte. Egy évig tartó kísérletezés után „átlépett Budapest Székesfőváros tanügyi státuszába”. Működéséről mind a szakfelügyelettől, mind igazgatójától, *Herodek Károlytól* kiváló minősítést kapott. A tantestület is meleg szavakkal búcsúzott tőle. Utóda *dr. Tegye Jenőné sz. Ábel Vilma* gyógypedagógiai tanárnő lett, aki majd 1965-ben, a Csepelen létesült, önálló Gyengénlátók Intézetét vezette nyugalomba vonulásáig.

Kárpát Ottó - a szakirodalmi utalások szerint, amit *dr. Tegye Jenőné* szóban szintén megerősített - azért ment át a Főváros státuszába, hogy az elemi iskolákban létrehozza a gyengénlátók osztályhálózatát.

1934-ben, egyik már idézett cikkében lelkesen tudósítja olvasóit a Székesfőváros Tanácsának határozatáról, amely arról szól, hogy az 1934/35. tanévtől kísérleti osztályok indulnak a gyengénlátók számára.

„Ha ez a kísérlet eredménnyel jár, s a szülők is megbarátkoznak ezzel az új intézménnyel, akkor a Tanács a szükséghez képest fokozatosan fogja kiépíteni ezt az új gyógypedagógiai intézményt.

A Pedagógiai Szemináriumban pedig a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tanárainak közreműködésével a jelen iskolai év kezdetén egy továbbképző tanfolyam nyílik meg azon gyógypedagógiai tanári oklevéllel rendelkezők részére, akik a csökkentlátású gyermekek tanításában nagyobb jártasságot akarnak szerezni. Ez a továbbképző tanfolyam előreláthatólag három hónapos lesz.” (44)

És itt „filmszakadás” következik. Eddig sem a fővárosi tervek, elképzelések, sem *Kárpát Ottó* további sorsáról nem sikerült hiteles adatokhoz jutni.

Irodalom

1. Bachmann, W.: *Bilddokumentation zur Geschichte der Heilpädagogik. Zeitschrift für Heilpädagogik, Beiheft 7.* 2. Bachmann, W. - Gordos-Szabó A. - Lányi - Engelmayer, A.: *Magyar gyógypedagógusok biográfiája (három nyelvű).* Rheinstetten-Neu, W-Germany, 1977. *Schindele.* 3. Dr. Csabay Lászlóné: *Adatok a budapesti gyengénlátó gyermekek helyzetének megítéléséhez. In: Tanulmányok a gyengénlátók oktatása köréből. (Szerk.: Csabayné - dr. Szegediné), Budapest, 1980. OPI. 17-26. p.* 4. Denemann, A.: *Enzyklopädisches Handbuch der Heilpädagogik. Halle, 1934. Marhold.* 5. Gordosné dr. Szabó Anna: *Gyógypedagógiai történet I. Egyetemes gyógypedagógia története a XX. századig. Budapest, 1961. Tankönyvkiadó.* 6. Gordosné dr. Szabó Anna: *Gyógypedagógiai történet II. Magyar gyógypedagógiai történet a XX. századig. Budapest, 1963. Tankönyvkiadó.* 7. Gyjacskov, A. I. (Szerk.): *Kratkij gyefektologicsevszkij szlovarj. Moszkva, 1964.* 8. Herodek Károly: *Emlékkönyv a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete 100 éves fennállásának ünnepe alkalmára. Budapest, 1926. Franklin.* 9. Herodek Károly: *Vakok József Nádor Királyi Orsz. Intézetének Évkönyve és a New York-i Vakságügyi Világkonferencia. Budapest, 1932. Főv. Nyomda Rt.* 10. Herodek Károly: *Csökkentlátású gyermekek oktatása. In: Siketnémák és Vakok Oktatásügye, 1933/9-10. Hese, G. - Wegener H. (Szerk.): Enzyklopädisches Handbuch der Sonderpädagogik. Berlin - Charlottenburg, 1966. Marhold.* 12. Kalmárné Gödrös Erzsébet: *A vakok helyzete Ázsiában. (Kiadatlan kézirat a BGGyTF. Általános Gyógypedagógiai Tanszékén.)* 13. *Kárpát Ottó:*

Csökkentlátásúak iskolái a nyugati államokban. In: *Magyar Gyógypedagógia, 1934/7-8.* sz. 14. Klein, J. W.: *Geschichte des Blinden - Unterrichtetes und der Blinden gewidmeten Anstalten.* Wien, 1837. Pichler, A. 15. Kovács Csongor: *A gyengénlátók speciális nevelés-oktatásának fejlődése a XX. század elejétől napjainkig.* In: *Gyógypedagógia, 1968/3.* sz. 16. Kozmutza Flóra: *A gyógypedagógia története.* 1944. (Kézirat. Tananyag a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán.) 17. *Magyar Pedagógiai Lexikon I-II.* Budapest, 1933. Révai. 18. Dr. Méhes József: *Ophthalmodefektológia.* Budapest, 1962. Tankönyvkiadó. 19. Mell, A.: *Enzyklopädisches Handbuch des Blindenwesens.* Wien u. Leipzig, 1900. Pichler. 20. Dr. Méhes József: *Tiflopedagógia.* Budapest, 1985. Tankönyvkiadó. 21. Dr. Mihályik Szidor: *Vakokról.* Budán, 1870. Bagó. 22. Pritchard, D. G.: *Education and the handicapped 1760-1960.* London, 1962. New York, Humanities Press. (Részleteket fordított Deák Eszter. Dokumentáció a BGGyTF könyvtárában.) 23. Teumer, E.: *Geschichte der Sehbehindertenschule.* In: *Enzyklopädisches Handbuch der Sonderpädagogik.* (Szerk.: Heese-Wegener) Berlin, 1969. Marhold. 24. Dr. Tóth György: *A gyengénlátók nevelésének története.* (Kiadatlan kézirat a BGGyTF. Általános Gyógypedagógiai Tanszékén.) 25. Dr. Tóth György: *Kiegészítő adatok a vakokkal való foglalkozás történetéhez.* (Kiadatlan kézirat a BGGyTF. Általános Gyógypedagógiai Tanszékén.) 26. Dr. Tóth György: (Szerk.): *Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet”-hez IV. (Tiflopedagógia-történet)* Budapest, 1982. Tankönyvkiadó. 27. Vértés. O. József: *A gyógyító pedagógia története.* (Kiadatlan kézirat) Budapest. 28. Wanecek, O.: *Blindenpädagogik.* Berlin, 1960. Marhold. 29. Wanecek, O.: Franz, Gaheis. In: *Enzyklopädisches Handbuch der Sonderpädagogik.* (Szerk.: Heese-Wegener), Berlin, 1966. Marhold 1024-1025. p. 30. Éltés Mátyás: *A csökkentlátású gyermekek iskolája.* In: *Magyar Gyógypedagógiai Lexikon. Látás.* 209. p. 31. *Gyengénlátók Általános Iskolája és Nevelőotthona.* In: *Pedagógiai Lexikon.* Budapest, 1977. Akadémiai Kiadó G-K. 72. p. 32. Kárpát Ottó: *Jelenítés a csökkentlátású gyermekek oktatásának első évi működéséről.* In: *Herodek Károly (szerk.): A Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete 1928/29. iskolai évről.* 98-102. p. -20Kovács Csongor: *A gyengénlátók nevelés-oktatásának tartalmi alakulása a tantervek tükrében.* In: *Tanulmányok a gyengénlátók oktatása köréből,* (szerk.: Csabay L-né - Kovács Cs.) Budapest, 1980. OPI. 33. Csabay Lászlóné dr. hivatkozik Kárpát Ottó: *A első padban c. kézirat, 1933-ban megjelent írására.* In: *Tanulmányok a gyengénlátók oktatása körében.* (Szerk.: Csabayné - Szegediné), Budapest, 1980. OPI. 17-26. p. - Kovács Csongor: *A gyengénlátók hazai oktatásának ötvenéves jubileuma.* In: *Gyógypedagógia, 1978/3.* 34. Kárpát Ottó: *A csökkentlátásúak oktatása.* In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye, 1928/8-9. sz.* In: Dr. Tóth György (szerk.): *Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet”-hez IV. (Tiflopedagógia-történet)* Budapest, 1982. Tankönyvkiadó. 35. Herodek Károly: *Csökkentlátásúak iskolája.* In: *Siketnémák és Vakok Oktatásügye, 1928/5-7. sz.* 36. Kárpát Ottó: *A vakság és a csökkentlátás.* In: *Magyar Gyógypedagógia 1933/4-6. - Csökkentlátásúak iskolái a nyugati államokban.* In: *Magyar Gyógypedagógia, 1934/7-8.* 79-80. p. 38. Goldzieher Vilmos: *A gyenge-látásúak iskoláztatása.* In: *Magyar Gyógypedagógia, 1898/1-2.* 39. Fejér Gyula dr.: *A gyengénlátók iskoláztatásáról.* In: *Magyar Gyógypedagógia, 1910/4.* 111., 112., 113. p. 40. *Csökkentlátású gyermekek iskolája.* In: *Magyar Gyógypedagógia, 1928/7-10.* 143. p. 41. *Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete (közli: Vollmann János).* In: *Magyarországi gyógypedagógiai intézetek működése az 1930-31 - az 1934-35. tanítási években.* Budapest, 1935. 75. p. 42. *Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete (közli: Herodek Károly).* In: *A magyarországi gyógypedagógiai intézetek működése a 1928-29. tanítási évben.* Bp., 1929. 43. Kárpát Ottó: *Bepillantás a csökkentlátású gyermekek oktatásának módszeres munkájába.* In: *Magyar Gyógypedagógia, 1929/1-2.* 44. Kárpát Ottó: *Csökkentlátásúak iskolái a nyugati államokban.* In: *Magyar Gyógypedagógia, 1934/7i-8.* 82. p.